

שיעור 9

מבוא לסיבוכיות זמן

9.1 הגדרה של סיבוכיות זמן

עד כה כל הבעיות החישוביות שעשכנו בהן הניחו שהמשאים שעומדים לרשות מכונת הטיורינג שפותרת אותן הם **בלתי מוגבלים**. כתע נ עבור לעסוק בשאלת מה קורה כאשר אנחנו מוגבלים חלק ממשאים אלו. יש סוגים רבים של ממשאים שנייתן לעסוק בהם, אבל שני הנפוצים ביותר בתיאוריה של מדעי המחשב הם

- **זמן חישוב**,

- **הזיכרון שנדרש לצורך החישוב**.

את מה בעיות שבוחן נתקלים:
 כשמעוניינים למדוד את צרכית המשאים הללו של אלגוריתם מסוים היא שלא ברור כיצד למדוד אותם.
 האם זמן חישוב נמדד בשניות?
 אם כן, כיצד ניתן לחשב את זמן החישוב עבור אלגוריתם נתון?
 האם علينا לקודד ולהריץ אותו על מחשב מסוים?

אבל במחשבים שונים האלגוריתם ירוץ זמן זנים שונים בשל

- **יעילות המעבד**,

- **אופטימיזציות שמתבצעות ברמת המעבד**,

- **אופטימיזציות בזמן הקומפליציה**,

וכיווץ בהן.

אפיו תנאים חיצוניים כמו החום בסביבת המעבד עשויים להשפיע על זמן הריצה. מכאן הרצון למצוא הגדרה **תיאורטיבית** של זמן ריצה, שאינה תלולה בחומרה זו או אחרת.

הערה 9.1

זמן הריצה של מ"ט M על קלט w , נמדד ביחס לגודל הקלט w , כלומר $(|w|) \cdot f$.

הגדרה 9.1 זמן הריצה של מכונת טיורינג

זמן הריצה של מ"ט M על קלט w היא פונקציה $f(|w|)$ השווה במספר הצעדים הנדרש בחישוב של M על w .

הגדרה 9.2 סיבוכיות זמן של בעיה/שפה

בהתנתק קלט w באורך $|w| = n$. אומרים כי ניתן להכריעה שפה L בזמן $f(n)$ אם קיימת מ"ט M המכrijעה את L כך שלכל $w \in \Sigma^*$, זמן הריצה של M על w חסום ע"י $(|w|) \cdot f$.

דוגמה 9.1 סיבוכיות זמן של השפה של מחרוזות האוניריות

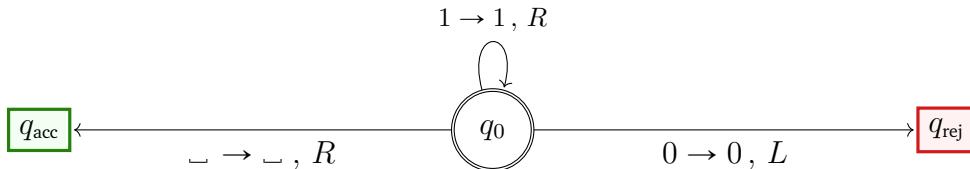
נתבונן על השפה של מחרוזות האוניריות הבאה:

$$L = \{1^n \mid n \geq 1\}.$$

נבנה מכונת טיורינג הבאה שמכריעה אותה:

$$M = (Q, q_0, \Sigma, \Gamma, \delta, q_{acc}, q_{rej})$$

כאשר $\Sigma = \{0, 1\}$ ו- $\Gamma = \{0, 1\}$. המ מצבים והמעברים מתוארים בהתרשים מצבים של מטפה:

בכדי לחשב את הסיבוכיות זמן של L בהתאם למוגנה בפסאודוקוד. על כל קלט w :

- (1) • אם המילה היא מילת הריקה תדחה.
- אחרת ממשיכה לשלב (2).
- (2) • אם התו הנקרא 0 תדחה.
- אחרת אם התו הנקרא הוא 1 מקבל.
- אחרת חוזרת לשלב (2).

כל שהקלט ארוך יותר, כך M תבצע צעדי חישוב נוספים יותר. בפרט המספר הצעדים המקסימלי הוא במקרה שבקלט w יש רק תווי 1 ולכן המ"ט תבצע $|w| = n$ צעדי חישוב. בכל מקרה אחר היא תבצע לפחות מ- n צעדים.

$$\begin{aligned} &\Leftarrow \text{חסם העליון של מספר צעדי חישוב של } M \text{ על קלט } w \text{ הוא } n \text{ כאשר } |w| = n. \\ &\Leftarrow M \text{ עוצרת בזמן } O(n). \\ &\Leftarrow L \text{ כריעה בזמן } O(n). \\ &\Leftarrow L \in TIME(n). \end{aligned}$$

באופן כללי, אם מכונה על קלט w מבצעת פחותות מ- $|w|$ צעדי חישוב, המשמעות היא המכונה כלל לא קראה את כל הקלט, וזה אינו נקרה נפוץ במיוחד (אם כי הוא בח初恋 קיים). אם כן ברור שمدידות זמן חריצת היא תמיד **ביחס לאורך הקלט**.

דוגמה 9.2

בדוגמה זו נבנה מכונת טיורינג M עם סרט ייחיד שמכריע את השפה $L = \{a^n b^n \mid n \geq 0\}$ ואז נחשב את הסיבוכיות זמן שלה.

בנייה המכונת טיורינג

"על קלט w :

- (1) אם התו הנקרא הוא 1 מקבל.

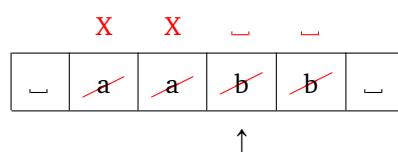
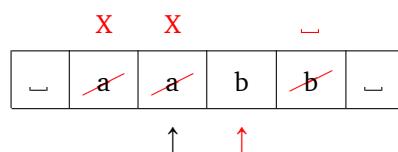
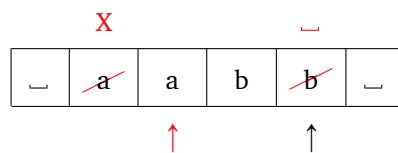
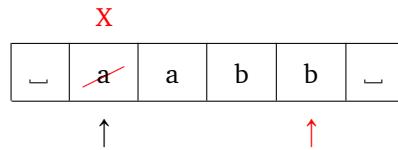
(2) אחרת אם הtau הנקרא הוא $M \Leftarrow b$ דוחה.

(3) אחרת מוחקמת את הtau הנקרא ע"י X .

(4) מזיהה את הראש ימינה עד הtau הראשון משמאלו ל- \sqsubset בקצבה הימין של הקלט.

- אם הtau הוא a או $M \Leftarrow X$ דוחה.

• אחרת מוחקמת את הtau הנקרא ע"י \sqsubset , מזיהה את הראש שמאלה עד הtau הראשון מימין ל- $\sqsubset X$ וחוזרת לשלב (1).

זמן הריצה

נסמן את אורך הקלט ב- $n = |w|$.

• M מבצעת $\left\lfloor \frac{n}{2} \right\rfloor$ איטרציות.

• בכל איטרציה M סורקת את הסרט פעמיים וזה עולה ($O(n)$ צעדים).

• לכן סה"כ הזמן הריצה של M חסום ע"י

$$\frac{n}{2} \cdot O(n) = O(n^2)$$

דוגמה 9.3

כעת נבנה מכונת טיורינג מרובת סרטים' M' שמכריעת השפה $L = \{a^n b^n \mid n \geq 0\}$ ונראה שהסיבוכיות זמן שונה מזו של המכונת טיורינג עם סרט יחיד שראינו בדוגמה הקודמת.

בנייה המכונה

: w על קלט = M'

- .*O(n)* (1) מעתיקת את ה- b -ים לסרטט 2 (ותוך כדי לבדוק האם w מהצורה a^*b^*).

.*O(n)* (2) מזיהה את הראשים לתחילת הסרטים.

(3) אם שני הראשונים מצביעים על $_ \Leftarrow$ מקבלת.

(4) אם אחד הראשונים מצביע על $_ \Leftarrow$ והשני לא \Leftarrow תדחה.

(5) מזיהה את שני הראשונים ימינה וחוזרת לשלב (3). “*שלבים (3-5):*

. $O(n)$: (3-5)

(1) סרט _____ a a b b _____

(2) סרט _____ b b _____

סיבות זמן

. $n = |w|$ נסמן את אורך הקלט ב-

זמן הריצה של M' הוא $O(n)$

הגדלה TIME ($f(n)$) 9.3

נגדיר הקבוצת השפות $\text{TIME}(f(n))$ כך שלכל שפה $L \in \text{TIME}(f(n))$ קיימת מכונת טירינג דטרמיניסטית שמכריעה את L בזמן לכל היותר (n^f) , כאשר n הוא האורך של הקלט:

$$TIME(f(n)) = \{L \mid O(f(n)) \text{ בזמן } L\}.$$

9.4 דוגמה

عبر השפה בדוגמה 9.2:

$$L \in TIME(n^2) .$$

9.5 דוגמה

عبرור השפה בדוגמה 9.3:

$$L \in TIME(n) .$$

9.6 דוגמה

הדוגמה זו ראינו בדוגמה 1.5. נבנה מכונת טיריניג M עם סרט ייחד שמכריעת את השפה $L = \{a^{2^n} \mid n \geq 0\}$ וזו נחשב את הסיבוכיות זמן שלה.

הרעין

המכונה תסrox את הסרט שלא משMAL לימין ובכל איטרציה תמתק חצי מה- a -ים שנשארו.

בנית המcona

" על קלט $w = M$

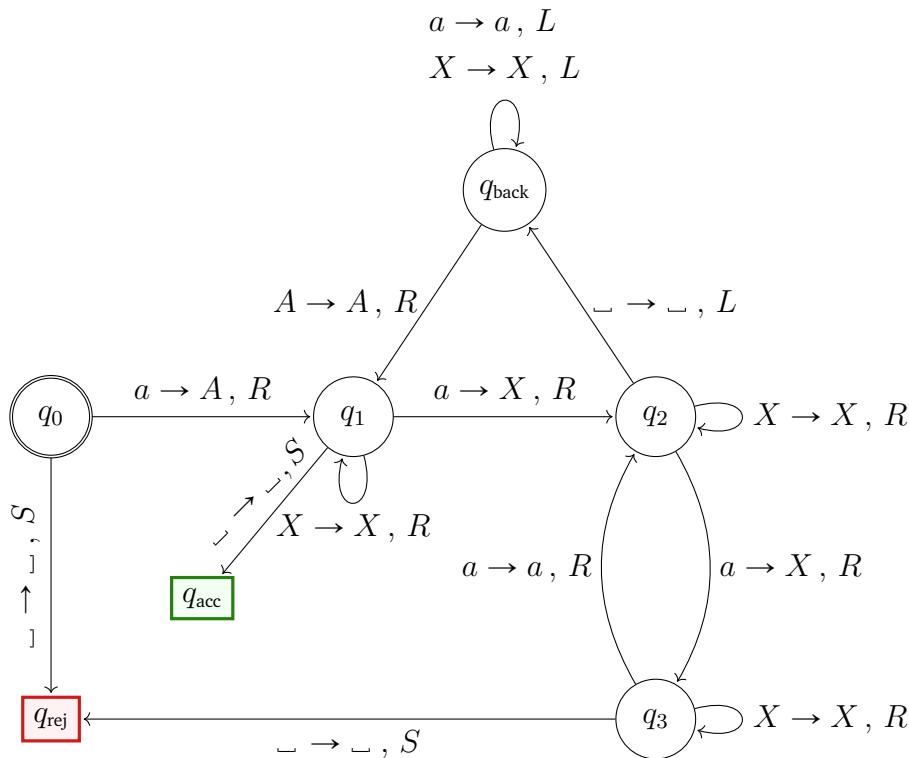
(1) אם התו הנكرة הוא $_ \Leftarrow \text{דוחה.}$

(2) אחרת מחליפה את ה- a הראשון ב- A (כדי לסמן את תחילת הסרט).

(3) סורקת את הסרט משמאלוليمין ומוחקמת כל a שני:

- אם הסרט מכיל a יחיד \Leftarrow מקבלת.
- אם הסרט מכיל מספר אי-זוגי של a -ים \Leftarrow דוחה.
- מזיהה את הראש שמאליה לתחילת הסרט וחוזרת לשלב (3)."

התרשימים מצבאים של המוכנה מתואר באירור למטה:

סיבוכיות זמן

- שלב (3) דורש n צעדים לכל היותר.
- המוכנה חוזרת על שלב (3) לכל היותר n פעמים.
- לפיכך הסיבוכיות זמן של השפה L היא $O(n^2)$. ככלומר:

$$L \in \text{TIME}(n^2)$$

דוגמה 9.7 חיסור בינארי

בדוגמה זו נבנה מכונת טירינג מ- 3 סרטים שמקבלת קלט שני מספרים שלמים x, y ($y > x$) בבסיס בינארי ומחשבת את החיסור $y - x$.

בנייה המכונה

$x - y$ הנקרא $SUBTRACT$ "על קלט $\langle x, y \rangle$ כאשר x שלמים בסיס בינארי ו- $y > x$:

(1) רושמת את x ב סרט 1 ואת y ב הסרט 2 משמאלי לימי כך שהתאים עם הקצוות הימניות של x ו- y מיושרים זה מתחת זהה. בתחילת הסרט 3 ריק.

(2) מעמידה את ראש הסרטים 3, 2, 1 על התאים המיושרים של הקצוות הימניות של הקלטים. בפרט, ראש הסרטים 1 ו- 2 נמצאים על הספרות הפחות משמעותיות של x ו- y , וראש הסרט 3 נמצא בתא שמתוחם.

(3) שלב זה מבצע חישור ללא חוב.

יהי $\sigma_1 \in \{0, 1\}^*$ תו הנקרא הסרט 1 והוא $\sigma_2 \in \{0, 1\}^*$ תו הנקרא הסרט 2.

- אם $(\sigma_1, \sigma_2) = (_, _)$ אז M מקבלת.
- אם $(0, 0, 0)$, כותבת (L, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (0, 0)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(1, 0, 1)$, כותבת (L, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (1, 0)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(1, 1, 0)$, כותבת (L, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (1, 1)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(_, 0, 0)$, כותבת (S, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (_, 0)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(_, 1, 1)$, כותבת (S, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (_, 1)$ וועברת לשלב הבא.
- אם $(0, _, 0)$, כותבת (L, S, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (0, _)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(1, _, 1)$, כותבת (L, S, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (1, _)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(0, 1, 1)$, כותבת (L, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (0, 1)$ וועברת לשלב הבא.

(4) שלב זה מבצע חישור כאשר קיים חוב.

- אם $(1, 0, 0)$, כותבת (L, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (1, 0)$ וועברת לשלב הקודם.
- אם $(0, 1, 1)$, כותבת (L, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (0, 1)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(1, 1, 1)$, כותבת (L, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (1, 1)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(0, 0, 1)$, כותבת (L, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (0, 0)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(_, 0, 1)$, כותבת (S, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (_, 0)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(_, 1, 0)$, כותבת (S, L, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (_, 1)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(0, _, 1)$, כותבת (L, S, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (0, _)$ וחזרת על שלב זה.
- אם $(1, _, 1)$, כותבת (L, S, L) , מזינה את הראשים $(\sigma_1, \sigma_2) = (1, _)$ וועברת לשלב הקודם.

סיבוכיות זמן

יהי $|y| = n$. המכונה $SUBTRACT$ תורק את שני הסרטים שביהם כתובים המספרים x ו- y במקביל, ותוך כדי רושמת את הפלט על סרט 3. לכן $SUBTRACT$ מבצעת ($O(n)$) פעדים.

לכן הסיבוכיות זמן של $SUBTRACT$ היא ($O(n)$ ליניארי).

דוגמה 9.8 האלגוריתם החילוק של אוקלידס

המשפט החילוק של אוקלידס אומר שבහינתנו שני מספרים שלמים x, y , אזי קיימים שלמים q, r כך ש

$$x = qy + r, \quad 0 \leq r < |y|.$$

במקרה הפרטי ש- $x < y < 0$ אז:

$$q = \left\lfloor \frac{x}{y} \right\rfloor, \quad r = x \bmod y.$$

קיים אלגוריתם שמקבל כקלט y, x ונותן כפלט q ו- r . האלגוריתם עובד לכל שלמים y, x (בלי קשר לסימן שלהם). אנחנו נסתכל על האלגוריתם במקרה הפרטי ש- $x < y < 0$, כמוותואר למטה.

בנייה האלגוריתם

: $0 < y < x$ כאשר y, x שלמים בבסיס בינארי ו- $x = DIVISION$

$$\left. \begin{array}{l} q \leftarrow 0 \\ r \leftarrow x \end{array} \right\} \text{1) מAtlantic}$$

(2) כל עוד ש- $r \geq y$

$$r \leftarrow r - y \quad \text{3}$$

$$q \leftarrow q + 1 \quad \text{4}$$

(5) פלט: q, r .

סיבוכיות זמן

נסמן $| \langle x, y \rangle | = n$ אורך הקלט.

- $DIVISION$ מבצע r איטרציות לכל היותר.
- $y < r$ לכן y הוא חסם עליון של המספר האיטרציות המקסימלי של $DIVISION$.
- לכן $DIVISION$ מבצע $O(n)$ איטרציות לכל היותר.
- בכל איטרציה $DIVISION$ מבצע חיסור בינארי עם $SUBTRACT$ אשר (כפי שראינו בדוגמה 9.7) הוא $O(n)$.
- לכן הסיבוכיות זמן של $DIVISION$ היא $O(n^2)$.

9.2 יחס בין הסיבוכיות של מכונת טיורינג עם סרט יחיד ומכונת טיורינג מרובת סרטים

משפט 9.1

לכל מכונת טיורינג מרובה סרטים M הרצה בזמן $t(n)$ קיימת מכונת טיורינג סרט יחיד M' השköלה ל- M ורצה בזמן $O(t^2(n))$.

הוכחה:

תהי M מכונת טיורינג כלשהי עם k סרטים הרצה בזמן $O(t(n))$.

نبנה מכונת טיורינג S עם סרט אחד שרצה בזמן $O(t^2(n))$.

- ראשית נרשום את התוכן של k הסרטים של M על הסרט היחיד של S .
- התכנים של הסרטים מופרדים על ידי תו '#' על הסרט היחיד.
- המיקומים של הראשים של כל הסרטים של M מסומנים על הסרט היחיד על ידי חצים.

להלן יש דוגמה לכך של מכונת טיורינג עם 3 סרטים:

המכונת טיורינג M

0	1	0	1	0	-	-
↑						

a	a	a	-	-	-	-
↑						

a	b	a	b	-	-	-	-
↑							

המכונת טיורינג S

#	0	1	0	1	0	#	a	a	a	#	a	b	b
↑				↑			↑				↑		

אפשר לסמלו צעד חישוב אחד של M במכונת טיורינג S באופן הבא:

בנויות המכונה S

- 1) תחילת S מתחילה את הסרט שלה בלבוט את התכנים של k הסרטים על הסרט היחיד שלה, עם תו '#' להפריד בין סרטים שונים של M .
- 2) בנוסף S רושמת תו '#' בקצה השמאלי כדי לסמנו את התחלת הקלט ותו '#' בקצת הימין כדי לסמנו את סוף הקלט.

3) ב כדי לסייע צעד חישוב אחד של M בהמוניה S , המכונה S سورקת את הסרט מ- # הראשון ל- # האחרון. בສירה זו S זכרת את המיקומים של ה- k ראשים על פי התאים שמסומנים עם חצים, באמצעות k תא זכרון.

4) אחר כך S מבצעת סירה שנייה של הסרט. בסירה זו, לפי הפונקציית המעברים של M , המכונה S מבצעת, לכל $1 \leq i \leq k$

- כתיבה של הסימן החדש בסרט ה- i במקום הנוכחי של הראש של סרט ה- i .
- תזזה של הראש של סרט ה- i .

5) במצב שהראש של אחד הסרטים של M זו ימינה לתו רוח מצד ימין של סוף הקלט, אז S תוסיף תא אחד עםתו רוח מצד שמאל של ה- # המפריד בין סרטים, ולאחר כך היא תזיז את כל התאים שבצד ימין של התא המוסף מקום אחד ימינה.

סיבוכיות זמן של המכונה

יהי n האורך של התוכן הכי ארוך מthan כל התכנים של ה- k סרטים של M .

• האורך של התוכן של S שווה לסכום הארכים של התכנים של ה- k סרטים של M .

• נתון שהזמן הריצה של M הוא $O(t(n))$.

$\Leftarrow M =$ עשה שימוש של $O(t(n))$ תאים.

\Leftarrow אורך הקלט של S חסום מלמעלה ע"י $O(t(n))$.

\Leftarrow סירה שלמה של הקלט של S מתבצעת ב- $O(t(n))$ פעמים.

\Leftarrow מכיוון שכל סירה דורשת זמן $O(t(n))$ וכי לדמות צעד אחד של M , המכונה S מבצעת שתי סירות, אז S לוקחת זמן $O(t(n))$ לבצע צעד חישוב אחד של M .

\Leftarrow הסיבוכיות זמן של S היא:

$$O(t(n)) O(t(n)) = O(t^2(n))$$

9.3 יחס בין הסיבוכיות של מכונת טירינג דטרמיניסטיבית ומכונת טירינג אי דטרמיניסטיבית

משפט 9.2

לכל מכונת טירינג אי-דטרמיניסטיבית N הרצה בזמן $f(n)$, קיימת מכונת טירינג דטרמיניסטיבית D השකולה לה- N ורצה בזמן $2^{f(n)}$.

הוכחה:
בhinintן מכונת טירינג אי-דטרמיניסטיבית N הרצה בזמן $f(n)$ מכונת טירינג דטרמיניסטיבית D באותו אופן כמו בהוכחת השקילות במשפט 4.1.

כלומר, בהינתן קלט w , D תסrox את עץ החישוב של N ו- w לרוחב ותקבל כל אחד החישובים של N המסתויים ב- q_{acc} .

בhinintן קלט w באורך n :

- כל מסלול בעץ החישוב של N על w חסום ע"י $f(n)$.
- מספר החישובים ש- D מבצעת חסום ע"י מספר הקודקודים בעץ החישוב של N ו- w .
- מכיוון שמספר הבנים של כל קודקוד בעץ החישוב חסום ע"י

$$C = 3|Q| \cdot |\Gamma|$$

מספר הקודקודים בעץ החישוב חסום ע"י

$$C^0 + C^2 + \dots C^{f(n)} \leq C^{f(n)+1} = C \cdot C^{f(n)}.$$

ולכן זמן הריצה של D חסום ע"י

$$f(n) \cdot C \cdot C^{f(n)} \leq C^{f(n)} \cdot C^{f(n)} = C^{2f(n)} = (C^2)^{f(n)} = 2^{C' \cdot f(n)} = 2^{O(f(n))}.$$

נתיחס כאן לשני החסמים הבאים:

1) חסם פולינומיAli הוא חסם מהצורה n^c עבור $0 < c$ כלשהו.

2) חסם אקספוננציאלי הוא חסם מהצורה 2^{n^c} עבור $0 < c$ כלשהו.

9.4 המחלקה P

הגדרה 9.4 בעיית הכרעה

בעיית הכרעה מוגדרת באופן הבא:

"בhinintן קלט כלשהו, האם הקלט מקיים תנאי מסוים"

דוגמה 9.9

בhinintן מספר n , האם n ראשוני?

כל בעיית הכרעה ניתנת לתאר כשפה שקולה:

$$L_{\text{prime}} = \{\langle n \rangle \mid n \text{ ראשוני}\}.$$

משפט 9.3

. שפה \equiv בעיית הכרעה .

הגדרה 9.5 אלגוריתם זמן פולינומיAli

אומרים כי אלגוריתם A מכריעה בעיה בזמן פולינומיAli אם קיימים קבוע $0 < c$ כך שזמן הריצה של A על כל קלט w חסום ע"י $O(|w|^c)$.

משפט 9.4 התזה של צירץ' (Church Thesis)

אם קיים אלגוריתם המכרייע בעיה בזמן פולינומיAli, אז קיימת מכונת טיורינג דטרמיניסטיבית המכרייע את השפה השקולה לעביה זו בזמן פולינומיAli.

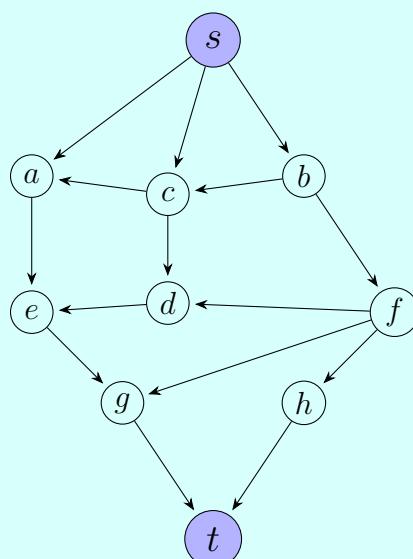
. מכונת טיורינג ≡ אלגוריתם מכריע .

הגדרה 9.6 המחלקה P

המחלקה P היא אוסף כל הבעיות (השפות) שקיים עבורן אלגוריתם (מכונת טיורינג דטרמיניסטיבית) המכרייע אותן בזמן פולינומיAli.

דוגמה 9.10

$$L = \{a^n b^n \mid n \geq 0\} \in P .$$

9.5 בעיית PATH**הגדרה 9.7 בעיית המסלול בגרף מכובן**

קלט: גרף מכובן $G = (V, E)$ ושני קודקודים $s, t \in V$.

פלט: האם קיים מסלול ב- G מ- s ל- t ?

$$PATH = \{\langle G, s, t \rangle \mid \text{קיים מסלול ב- } G \text{ מ- } s \text{ ל- } t\}$$

משפט 9.5

$$PATH \in P .$$

הוכחה: בניית אלגוריתם A עבור הבעיה $PATH$

: $\langle G, s, t \rangle = A$

1) צובע את s .

2) מבצע $|V| - 1$ פעמים:

- לכל צלע $(u, v) \in E$ אם u צבוע \Leftarrow צבע את v .
- אם t צבוע \Leftarrow החזיר "כן".
- אחרת \Leftarrow החזיר "לא".

זמן ריצה של האלגוריתם הוא $O(|V| \cdot |E|)$ פולינומיAli במספר הקודקודים $|V|$.

האם זה פולינומיAli בגודל הקלט ? $\langle G \rangle$?

איך נקודד את G ?

- נניח כי $n = |V| = \{1, 2, 3, \dots, n\}$
- נניח כי הצלעות נתונות ע"י מטריצה M בגודל $n \times n$ כך ש-

$$M_{ij} = \begin{cases} 1 & (i, j) \in E \\ 0 & (i, j) \notin E \end{cases}.$$

- נניח כי מספרים מקודדים בבסיס בינארי.

• איזי גודל הקידוד של G שווה $n \log_2 n + n^2$, כלומר

$$|\langle G \rangle| = \Omega(|V|^2) \Rightarrow |V| = O(|\langle G \rangle|).$$

ולכן כל אלגוריתם הרץ בזמן פולינומיAli במספר הקודקודים $|V|$ ירוץ בזמן פולינומיAli בגודל הקידוד $|\langle G \rangle|$.

■
ולכן A רץ בזמן פולינומיAli בגודל הקלט.

9.6 הביעית RELPRIME

הגדרה 9.8 מספרים זרים (Relatively prime)

אומרים כי שני מספרים שלמים y, x הם זרים אם המחלק המשותף הגדול ביותר, מסומן $\gcd(x, y)$, שווה 1.

הגדרה 9.9 ביעית RELPRIME

קלט: שני מספרים x ו- y .

פלט: האם x ו- y זרים?

$$\text{RELPRIME} = \{\langle x, y \rangle \mid \gcd(x, y) = 1\}.$$

אנחנו נוכחים כי ניתן להכريع את $RELPRIME \in P$ בזמן פולינומיAli, כלומר נוכחים x, y של שני שלמים, ומתוך זה נוכל במשפט 9.8 למשתמש. לפניכן נסביר את האלגוריתם של אוקלידס למציאת ה- \gcd של שני שלמים, ומתוך זה נוכל לחשב את הסיבוכיות זמן של $RELPRIME$. ראשית נזכיר משפט שלמדו בקורסים קודמים:

משפט 9.6 המשפט של האלגוריתם של אוקלידס

$$\gcd(x, y) = \begin{cases} x & y = 0 \\ \gcd(y, x \bmod y) & y \neq 0 \end{cases} .$$

אם x, y שלמים אז

הוכחה: ההוכחה היא לא חלק של הקורס ומופיע בסעיף האחרון "הוכחות של משפטיים שימושיים" בדף 109. האלגוריתם של אוקלידס הוא אלגוריתם, שמקבל כקלט שני מספרים y, x ופולט את $\gcd(x, y)$. הוא מתבסס על המשפט 9.6. האלגוריתם עצמו הוא כדלקמן:

$x, y = \text{על קלט}$

(1) כל עוד $y \neq 0$:

$x \leftarrow x \bmod y$ (2)

$\text{swap}(x, y)$ (3)

(כלומר מחליפים בין x ו- y).

(4) מחזירים את x .

לדוגמה:

$$\gcd(18, 32) = \gcd(32, 18) = \gcd(18, 14) = \gcd(14, 4) = \gcd(4, 2) = \gcd(2, 0) = 2 .$$

כדי להוכיח כי $RELPRIME \in P$ נדרש למשפט עזר הבא:

משפט 9.7 (משפט עזר)

$$\text{אם } y > x \text{ או } x \bmod y < \frac{x}{2} .$$

הוכחה: ההוכחה היא לא חלק של הקורס ומופיע בסעיף האחרון "הוכחות של משפטיים שימושיים" בדף 109.

משפט 9.8

$$RELPRIME \in P .$$

הוכחה:

בנייה אלגוריתם A המכሩ את $RELPRIME$ בזמן פולינומיAli. $RELPRIME$ היא השפה של הבעיה, שמקבלת כקלט שני מספרים שלמים y, x ומחזיר לה תשובה לשאלה, האם y, x זרים. כלומר:

$$\langle x, y \rangle \in RELPRIME \iff \gcd(x, y) = 1 .$$

לכן A משתמש באלגוריתם של אוקלידס $EUCLID(x, y)$ כדי לחשב $\gcd(x, y)$.

בנייה האלגוריתם A המכרייע

" על קלט $\langle x, y \rangle$: מרים את A על x ו- y .

- אם $\gcd(x, y) = 1$ מקבל $A = EUCLID(x, y)$.
- אחרת A דוחה.

הוכחת הנכונות

הנכונות של A מובעת ישר מהנכונות של האלגוריתם האוקלידי, $EUCLID$.

סיבוכיות זמן

נראה כי A רץ בזמן פולינומיAli בגודל הקלט $\langle x, y \rangle$. נסמן את אורך הקלט $.n = |\langle x, y \rangle|$.

- לפי משפט עזר 9.7: $x \mod y < \frac{x}{2}$.
- בכל איטרציה, בשלב (2) המשתנה x מקבל את הערך החדש $x \mod y$ ניתן לחשב את $y \mod x$ בעזרת האלגוריתם החילוק של אוקלידי $DIVISION$ שרץ בזמן $O(n^2)$ (ראו דוגמה 9.8).
- לכן בכל איטרציה הערך החדש של x קטן ממחצית הערך הקודם של x .
- לכן אחרי כל איטרציה, x קטן לפחות חצי.
- בשלב (3), A מחליף בין x ו- y , או אחרי כל 2 איטרציות, גם x קטן לפחות חצי וגם y קטן לפחות חצי.
- לכן המספר הפעמים המקסימלי שאפשר לבצע שלבים (2) ו- (3) היא $m \stackrel{\Delta}{=} \min(2 \lfloor \log_2 x \rfloor, 2 \lfloor \log_2 y \rfloor)$.
- לכן m הוא חסם עליון של מספר האיטרציות ש- $EUCLID$ מבצע.
- אם $n \leq m$ הוא האורך של הקלט $\langle x, y \rangle$ לנכון $EUCLID$ מבצע $O(n)$ איטרציות.
- כל איטרציה מבצעת $DIVISION$ כדי לחשב $y \mod x$ אשר רץ בזמן $O(n^2)$.
- רץ בזמן $O(n^3)$. כלומר: $A \Leftarrow RELPRIME \in TIME(n^3)$.

לכן:

$$RELPRIME \in P .$$

9.7 *הוכחות של משפטי שימושיים

משפט 9.9 המשפט של האלגוריתם של אוקלידס

אם x, y שלמים אז

$$\gcd(x, y) = \begin{cases} x & y = 0 \\ \gcd(y, x \bmod y) & y \neq 0 \end{cases}.$$

הוכחה: (להעשרה בלבד)

המטרה של ההוכחה זו היא רק להוסיף הבנה להוכחה של משפט 9.8 לסיבוכיות זמן של $RELPRIME$ למטרה. היא לא הוכחה שאתם תיבחנו עלייה ואפשר לדלג עליה.
נתחיל אם משפט החלוק של אוקלידס, שאומר שאם x, y שלמים אז קיימים שלמים q ו- $r \leq 0$ כך ש:

$$x = qy + r = \left\lfloor \frac{x}{y} \right\rfloor y + (x \bmod y). \quad (1*)$$

נגידיר $d \triangleq \gcd(x, y)$.
מכיוון ש- d הוא מחלק משותף של x ו- y אז $d \mid x$ ו- $d \mid y$. לכן בזכות משווואה (1*):

$$(d \mid x) \wedge (d \mid y) \xrightarrow{\text{משווואה (1*)}} d \mid (x \bmod y)$$

וז"א וגם $d \mid (x \bmod y)$ אז בהכרח:

$$d \mid \gcd(y, x \bmod y). \quad (2*)$$

כעת נגדיר $\bar{d} \triangleq \gcd(y, y \bmod x)$.
מכיוון ש- \bar{d} הוא מחלק משותף של y ו- $x \bmod y$ אז $\bar{d} \mid y$ ו- $\bar{d} \mid x \bmod y$. לכן בזכות משווואה (1*):

$$(\bar{d} \mid y) \wedge (\bar{d} \mid x \bmod y) \xrightarrow{\text{משווואה (1*)}} \bar{d} \mid x$$

וז"א וגם $\bar{d} \mid x$ אז בהכרח:

$$\bar{d} \mid \gcd(x, y). \quad (3*)$$

לסיכום, לפי משwoאות (2*) ו- (3*):

$$d \mid \bar{d} \wedge \bar{d} \mid d.$$

מכיוון ש- $\gcd(x, y) = \gcd(y, x \bmod y)$ אז בהכרח $d = \bar{d}$.

משפט 9.10 (משפט עזר)

אם $x \bmod y < \frac{x}{2}$ אז $x > y$

הוכחה: יש שני מקרים:

$$y \leq \frac{x}{2} \quad (1)$$

$$y > \frac{x}{2} \quad (2)$$

נוכיח את הטענה עבור שני המקרים.

מקרה 1: $y \leq \frac{x}{2}$

לפי משפט החלוק של אוקלידס אם x, y שלמים Überom $y > x$ אז קיימים $q = x \text{ mod } y$ ו- $r = y - q = \left\lfloor \frac{x}{y} \right\rfloor$ כך ש $0 \leq r < y$.

$$x = qy + r = \left\lfloor \frac{x}{y} \right\rfloor y + (x \text{ mod } y).$$

בפרט $y < r < y \leq \frac{x}{2}$ לפיכך $\frac{x}{2} \leq y$ וגם $x \text{ mod } y < y$.

מקרה 2: $y > \frac{x}{2}$

לפי משפט החלוק של אוקלידס אם x, y שלמים Überom $y > x$ אז קיימים שלם $q = x \text{ mod } y$ ושלם $r = y - q = \left\lfloor \frac{x}{y} \right\rfloor$ כך ש $0 \leq r < y$.

$$x = qy + r = \left\lfloor \frac{x}{y} \right\rfloor y + (x \text{ mod } y).$$

בפרט אם $q > y$ אז $x < 2y$. אז בהכרח $x < y$. מכיוון ש- $q < \frac{x}{2}$ והו $q = 1$. לכן אם $q < 2$ בהכרח $q = 1$. לכן יש לנו

$$x = qy + r = (1)(y) + ry + (x \text{ mod } y).$$

מכאן

$$x - y = x \text{ mod } y.$$

כעת נציב את ההנחה ההתחלתי $x - y < \frac{x}{2} \iff y > \frac{x}{2}$ ונקבל

$$x \text{ mod } y < \frac{x}{2}.$$

